

KARACAĞLANIN ŞİİRLERİNDE TEKNİK

Hayrettin Rayman (x)

Karacaoğlan, Türk halk edebiyatında bir zirvedir. Halk şairlerimizin büyük çoğunluğu, kendilerini kabul ettirmek, sevdirebilmek için dinin ve tasavvufun belirlediği kültür atmosferini aksettirirken, Karacaoğlan şiiirlerini tabiata ve sosyal münasebetlere istinad ettirmiştir. Karacaoğlan ismi bize sadece şiiiri hatırlatır. Onun başka türde edebi eserinin olmadığı kesinlikle bilinmektedir.

Bütün şiiirleri dörtlüklerden oluşmuştur. Genellikle şiiirleri 4 - 5 dörtlükten meydana gelmesine rağmen az sayıda da olsa 2 - 3 dörtlüğün meydana getirdiği şiiirleri de vardır.

Ülkemizde dörtlük birimine dayalı şiiirleri yaygın olup, bunların çoğu besteienmiştir. Özellikle dördüncü mısraları nakarat olan şiiirleri türkü olarak adlandırılmaktadır. (1). Akdeniz bölgemizde Karacaoğlan adı türü adı ile özdeşdir.

Çukurova'nın yetiştirdiği bu büyük şairimizin özel hayatı, şiiir tekniği, edebi özellikleri, yaşadığı yüzyıla ait bilgilerimiz oldukça sınırlıdır. Onun da Kerek, Aşık Garip, Tahir gibi aşk macerasının olduğu kesindir.

Karacaoğlan tesbitierimize göre 322 koşma, 45 türkü, 100 semai, 25 destan, 25 varsağı söylemiştir. Koşmayı tercih etmesinin nedeni tamamen ruh yapısı ile ilgilidir. Koşma, konu olarak diğer nazım şekillerinden daha esnekdir. Her türlü konu koşma tarzında işlenebilir. Hareketli bir ruh dünyası olan Karacaoğlan'ın diğer nazım şekillerine rağbet etmemesini bu bakımdan normal karşılıyoruz.

Bu kısa açıklamalardan sonra şairin şiiirlerindeki teknik özellikleri sıralayabiliriz.

(1) Öztelli CAHİT ; Halk Türküleri, İst. s. 9

Bu incelemede Sadettin Nüzhet Ergun, Müjgan Cunbur, Günay Karaağaç, Cahit Öztelli'nin "Karacaoğlan" adlı eserlerindeki metinler esas alınmış, ancak Cahit Öztelli'nin eserinin daha geniş ve düzenli olması nedeniyle metinler bu eserden seçilmiştir. Metinlerin yanındaki rakamlar, bu eserdeki manzume ve dörtlük, mısra numarasını göstermektedir.

(X) 100. Yıl Ün. Fen- Ed. Fak.

a- Kafiye: Karacaoğlan çoğunlukla, Türk halk edebiyatı geleneklerine uygun olarak tek sessiz benzerliğine dayanan yarım kafiyeyi kullanmıştır. Şiirlerinin büyük çoğunluğunun ilk dörtlüğünde mani şeklinde bir kafiyeleniş vardır. Bu da onun halk zevkine verdiği önemi gösterir. İlk dörtlükler, kafiye örgüsü bakımından değişiklikler gösterir. Bu bakımdan ilk dörtlüklerin ayrı bir katagoride değerlendirilmesinde fayda vardır.

325 şiirin birinci dörtlüğünde: abcb (2)

Şunda bir yavruya meyil aldirdim

Alıp oynamalı sel kenarında

Geyinmiş kuşanmış türlü libası

İnce kemer bağlı bel kenarında. (4/1)

100 şiirin birinci dörtlüğünde: abab

Bir adam hasmını utandıramaz

Elde külliyetli var olmayınca

Pervane Şem'ini uyandıramaz

Başta sevda kalpte nar olmayınca (1/1)

55 şiirinin birinci dörtlüğünde : abab şeklinde kafiyeleniş

vardır.

Dinleyin ağalar zamane azgın

Yiğidin başında döner bir kuzgun

Tohumu almışta tarlası bozgun

Yiğit de ne desin day olmayınca.(3/1)

Kafiye olan seslerin dörtlüklere göre dağılımı şöyledir:

325 dörtlükte kafiye sesi olarak : - 1

Sazımda acı bir feryada daldı

Çırpındı gönlümde, aşkım bunaldı

Yanıklı ahım göklere saldı

Felek de bu halde kal dedi bana. (13/3)

204 dörtlükte kafiye sesi olarak: - k

Aşık da aşığı zor ile yıkmaz

Ölse de aşığın hiç sırrı çıkmaz

Benim gönlüm olur olmaza akmaz

Akıttım gönlümü, selden ziyade (19/4}

(2) - Öztelli Cahit : Karacaoğlan, Bütün Şiirleri, Milliyet Yayınları. İst. 1970.

-218-

20 dörtlükte : - r

14 dörtlükte : -

12 dörtlükte : -

99 dörtlükte : -t

77 dörtlükte : -k

75 dörtlükte : -

56 dörtlükte : -

40 dörtlükte : -y

(48/3) (75/

2) (109/4)

(145/2)

(144/1)

(264/2)

(148/2)

(325/2)

lik dörtlüklerin dışında kalan 1193 dörtlükte tek ses, 317 dörtlükte iki ses. 145 dörtlükte çok sesli kafiye kullanır. Kırk mısradaki kafiye yoktur 150 mısradaki ise kafiye bozuktur. 1275 dörtlükte kafiye ara ses, 205 dörtlükte son sestir. Bu da şairin kafiye + redif sırasını iyi takip ettiğini gösterir.

b - Redif ; Karacaoğlan, halk şiirinde önemli bir unsur olan rediften geniş ölçüde faydalanır. Şiirlerde kurallara uygun olarak redif sonda bulunur. Fakat redifin başa doğru kayarak

bütün kelimeleri içine aldığı da görülür. Kalktı deli gönül sürdü yürüdü Gel oldu gidelim bizim illere Gözüm yaşları, yeryüzünü bürüdü Sel oldu gidelim bizim illere. (30/1)

c- Nakarat : Kafiye ve redifin bazen başa doğru kayması, nakaratı gündeme getirmektedir. Genellikle 2 ve 4. mısralar nakarat olarak seçilmiştir. 15 şiirinin birinci dörtlüğünde nakarat vardır. Şu örnekte olduğu gibi : Şunda bir yavru göründü gözüme Severim demeğe kadir değilim Ben anın ismine aşık olmuşum Severim demeğe kadir değilim. (126/1) d -

Alliterasyon: Kafiye + redif + nakaratla yetinmeyen Karacaoğlan aliterasyonlara da başvurur, tekrarlardan faydalanır. 1. dörtlüklerde kullandığı aliterasyonların tasnifi şöyledir:

16 mısrada: - s Bugün dilberi ettim
temaşa Sümbül saçın sırma tele
uydurmuş Kesmiş kakülünü dökmüş
eğnine Şirin şirin dudu dile uydurmuş

11 mısradadır: - e Esti seher yeli
söküldü seller Gidiyorum kömür
gözlüm ağlama Ağlanın vakti
geçti ne çare Kemend atıp
yollarımı bağlama 7 mısradadır: - d
5 mısradadır: - k 4 mısradadır: - a 3
mısradadır: - y

İlk dördüğü dışında kalan 187 dördükte yine aliterasyonlara rastlıyoruz. Bunların dökümü de şöyledir; 32 mısradadır: - k Karşıdan karşıya Buga karısın Kasevet gönlümün gamtn alırsın Beni görüp perde ardın durursun Kaçma dilber kaçma varan kör değil. (104/2) 29 mısradadır: - y Yiğit yiğidin yoldaşı At yiğidin öz kardeşi Sağlıktır herisin başı Gamlanma gönül, gamlanma, (417/3)

26 mısradadır
19 mısradadır
10 mısradadır
9 mısradadır
8 mısradadır
8 mısradadır

-1

e - Vezin : Mısralarındaki hece, sayı prensibine uygundur. Bütün şiirlerinde iki farklı mısra şekli vardır. Sekizli ve onbirli olmak üzere. 13 şiirinde veya başka bir deyişle, 200 mısradadır hem 6 + 5 hem de 4 + 4 + 3 takdi şeklini kullanır. Bu da şairin ahenge verdiği değeri gösterir. Aruz ölçüsü ile tek bir şiiri bile yoktur. Olması da muhiti ve özelliğine göre normaldir.

f - Tekrarlar (İkilemeler) : Karacaoğlan, ilk dördüklerinde 55, diğer dördüklerinde ise 53 defa tekrarlara

- 220 -

başvurmuştur. Tekrarların çoğu fiili nitelemekte ve zarf görevinde bulunmaktadır. Bu da şairin ruhundaki hareketlilik ve göçebe hayatı ile açıklanabilir. Çünkü göçebeliğin temelinde hareket vardır. Karacaoğlan bir aksiyon adamı olup hareket - heyecan ve canlılığın sembolüdür.

Tekrar (ikileme) lardan bazıları şunlardır:

kaşkarış eğlim 302/3-1
eğlim gide gide 353/5-1
ılgıt lig it göz göz 451/4-1
boğum boğum 36/1-1
kıvrım kıvrım 66/1-3
uğrun uğrun 102/1-3
pare pare melil 179/1-2
meill 189/1-4
281/1-1

25/3 - 4 gibi.

Sonuç olarak Karacaoğlan; kafiye + redif + nakarat + al-literasyon + ikilemeler + isim ve sıfat tamlamaları vasıtasıyla şiir tekniğini güçlendirmiştir. Pasiflik ve mistik hayat ona ters düşmekte olup hareketsizlik, kötülük, hastalık ifade eden tamiama ve deyimleri hiç kullanmamıştır.

Karacaoğlan şiir söylerken hiç bir zaman işin kolayını seçmemiş, ucuza kaçmamıştır. Bu yüzden şiirlerinde kusursuz bir teknik görülür.